

Posudek diplomové práce Lucie Šindlerové: Dosavadní praxe duchovní služby ve vězení

Autorka nevstoupila do oblasti svého bádání bez osobního zaujetí: zmiňuje osobní setkání s Vězeňskou duchovenskou péčí (VDP), resp. službou (VDS) i pokus o určitou apologii vůči těm, kteří pochybují o smyslu podobné služby (9)

Strukturu práce zvolila logickou, avšak poměrně náročnou. Pokouší se ve vší stručnosti zachytit biblická východiska i historii duchovní služby ve věznicích, věnuje se organizačním strukturám dnešní péče o vězně, legislativě a předpisům, zkoumá roli kaplana obecně i na pozadí kontaktu s odsouzenými. Nechybí drobná srovnání se zahraničím (Německo), kde má tato služba nepoměrně delší tradici.

Výzkumná část, zabírající téměř třetinu práce, je zaměřena na otázku ústřední: „Smysl a cíl vězeňské duchovní služby“. Nikoli obecně, ale z pohledu kaplana. Na otázky v rámci kvalitativního výzkumu odpovídali kaplanky a kaplani, zaznamenána je i zkušenost propuštěného vězně. Rozsáhlá dokumentace (kolem 110 hustě popsaných stran) je v příloze. Dokumentace, která pro potřeby předložené práce nebyla zcela vyčerpána a kterou je možno využít k dalšímu bádání.

Významným přínosem předložené práce je rozhodně shromáždění a představení materiálů, povětšinou spíše drobnějších a z internetu, které k dané tématice vůbec existují. Zmíněn je i filmový dokument. Zejména v první velké části práce není vedena takřka žádná diskuse, ale čtenář je poučen o základních dokumentech a strukturách. Zejména jde o vystižení charakteru dvou jinak poměrně podobných institutů – VDP a VDS. V tomto kontextu proto nijak neruší ani skutečnost, že biblicko-teologické zdůvodnění pastoračního zájmu o vězně je pojato vskutku velmi stručně a obecně. Cíle VDS jsou popsány na základě těchto dokumentů jako pomoc při resocializaci odsouzených (resp. příprava na život po propuštění z výkonu trestu), může být podporou personálu věznic, sleduje cíle spirituální, podporuje mravní vědomí odsouzených, působí směrem ke změně životního stylu. To vše se děje z pozice křesťanské víry, ke které vězni mohou rovněž najít cestu (36, 41 aj.). Zdůrazněno je, aby „vězeň své myšlenky na oběti nevytěšňoval“ (43), což sice zřejmě někdy vede k „pokání“, ale častěji spíše nikoliv. Při popisu úskalí práce kaplanů (47nn) se autorka již více opírá o zkušenosti z rozhovorů s kaplany (nebezpečí moralizování, podbízivost ze strany vězňů, instrumentalizace kaplanů pro vlastní cíle atp.).

V poslední teoreticky zaměřené kapitole (56nn) se autorka zaměřuje na vlastní výkon vazby resp. trestu odnětí svobody. Cenný je popis jednotlivých fází, které (od-)souzený prožívá a reflexe možností, jak zde může pomoci VDS.

Výzkumná část byla často konzultována jak s odborníky na kvalitativní výzkum, tak např. s hlavní kaplankou VDS. Je dobře zdokumentován postup, úskalí i chyby. Je patrné, že diplomantka se opravdu učila postupem své práce, kterou se jí i přes rozmanitost a rozsáhlost získaného materiálu podařilo dobře zvládnout. Nechybí ani zpráva z návštěv ve věznicích. Respondenty byli kaplani – muži i ženy, katolíci i evangelíci. Rozhovor s bývalým vězněm („uživatelé duchovní služby“, 93nn) působí velmi dobře jako určitá kontrola předchozích výsledků, ale i korekce, vedoucí k rozšíření původního cíle výzkumu (a diplomové práce). Diskuse výsledků se pokouší shrnout hlavní témata a ukázat variabilitu přístupů nebo konkretizaci obecných cílů vězeňské péče (otázka viny, změny života, vzniku a podob víry atd.).

Autorka v závěru odstavce o cestě víry klade otázku: „*Je pro mne zajímavé, že ač jsou všichni kaplani věřící a členové církve, cesta víry s vězni pro ně není samozřejmá, a zdůrazňují, že leckdy s odsouzenými zůstanou jen na rovině lidské. Jak ale odpovídá tento fakt spirituálním cílům, které si vězeňská duchovní služba klade za svůj cíl?*“ (108). Otázka, která obsahuje celou řadu vskutku závažných témat, která se v souvislosti s duchovní péčí (asi nejen vězeňskou) dnes objevují. Proto ji **doporučuji k diskusi při obhajobě.**

Závěr (117n) budí dojem stručnosti, avšak je naplněný poznatky a náměty nejen k další práci teoretické, nýbrž podněty i pro zkvalitnění výkonu kaplanské služby. Vytyčeného cíle práce bylo nepochybně dosaženo. Autorka sama velmi zdařile formuluje, jaký obrovský pokrok duchovenská služba ve věznicích za léta své existence udělala (118). A z předložené práce je to i patrné. Nyní tedy zbývá otázka otázka, jak bude dále naloženo s konkrétními návrhy. Týkají se jak podpory duchovních a jejich postavení (supervize, zpřesnění cílů, „pozitivní medializace“, 117 atp.), tak i vězňů, vlastně celého systému vězeňství. Často se totiž objevuje otázka následné péče, péče o rodiny odsouzených i o zaměstnance. Zde se ukazuje, že si pastorační péče po dlouhém období důrazu na individuuum („duši“) začíná více uvědomovat nové paradigma, resp., je stavěna před realitu sítě vztahů a celku společnosti (systému), kde se tyto individuální příběhy odehrávají. V rámci obhajoby může autorka konkretizovat své postřehy a návrhy ke zkvalitnění služby kaplanů. Můžeme jen doufat, že by se mohl v dohledné době realizovat alespoň návrh oné konference „otevřené i pro běžné lidi“ (118), v analogii ke konferencím nemocničních kaplanů.

Během práce autorka musela projít několikerým úskalím. Především je to absolutní nedostatek literatury z oblasti pastorační ve vězení v českojazyčném prostředí. Pak je to pochopitelně nemožnost přístupu do vlastního prostoru působení vězeňských kaplanů, a tedy možnost vést rozhovor či podniknout průzkum přímo mezi odsouzenými. Přesto autorka shromáždila nebývalé množství materiálu, které však bylo nezbytné utřídit a vtěsnat do omezeného formátu magisterské práce. I s tím si autorka poradila. Hodnotit způsob, jak si s tímto materiálem poradila, je velmi snadné z pozice oponenta, který má v rukou výsledek – autorka mohla být kritičtější, věnovat se méně popisu, více diskusi a srovnání atp. Z pozice autorky se to tak jednoduché jistě nejeví.

Vedoucí práce i touto cestou vyjadřuje poděkování za trpělivou spolupráci paní PhDr. Bohumile Baštecké, Ph.D., která se podílela jak na formulaci cílů práce, tak především v oblasti metodologie výzkumu. Rozsáhlá dokumentace tohoto výzkumu jen ukazuje na složitost úkolu, se kterým se diplomantka i její konzultantka potýkaly.

Práci nelze po formální stránce mnoho vytknout. Objevují se vskutku jen nepatrné chyby (kolísá skloňování kaplani – kaplané), nedostatečný je bibliografický údaj u titulu F. J. Řezáče (120).

Práci doporučuji k obhajobě, hodnocení navrhuji v rozmezí A – B.

Ladislav Beneš, Dr.
Katedra praktické teologie UK ETF

V Pardubicích 28. 1. 2014